SŁOWO WSTĘPNE

Książka *Łódzkie festiwale teatralne. Historia i współczesność* powstała jako wyraz woli i pasji grona studentek i studentów specjalności teatrologicznej, istniejącej w połowie drugiej dekady XXI wieku na kierunku Kulturoznawstwo, prowadzonym w Instytucie Kultury Współczesnej na Wydziale Filologicznym w Uniwersytecie Łódzkim. Grupa ta uczestniczyła wiosną 2016 roku w zajęciach fakultatywnych, warsztatowych, noszących taką samą nazwę jak tytuł książki (i prowadzonych przez jej redaktorkę). Semestralną pracą zaliczeniową, finalizującą udział w warsztacie, miało stać się opisanie jednego – lub kilku pokrewnych – spośród około trzydziestu łódzkich festiwali teatralnych, jakie były wówczas organizowane w mieście i stanowiły przedmiot naszych rozważań. Dość szybko okazało się, że przygotowanie prac angażuje coraz więcej energii i emocji studentek/studentów, którzy uczestniczyli w wielu opisywanych przez siebie wydarzeniach i mogli podzielić się na ich temat krytyczną opinią. Uznaliśmy wspólnie, że nie sposób zlekceważyć takich okoliczności i należy odważnie podjąć wyzwanie szerszego zrekapitulowania teatralnych doświadczeń i zdobytej wiedzy. Tak zrodził się pomysł powstania tej książki.

W warsztacie uczestniczyło trzynaścioro studentek i studentów, z których jedenaścioro zostało Autorkami/Autorami prezentowanych w tomie artykułów. Tworzyli tę grupę (wymieniając od najmłodszych): ówczesna studentka II roku studiów licencjackich – Ewa Otomańska; studentki/student III roku tych studiów: Martyna Kołodziejczak, Joanna Królikowska, Katarzyna Mańko, Wiktor Moraczewski, Klaudia Żułcińska; studentki/student I roku studiów magisterskich: Paulina Chołys (Dziwisz), Wojciech R. Pionko, Sebastian Szajner, Nena Stańczuk. Jako doktorantka Katedry Dramatu i Teatru Instytutu Kultury Współczesnej brała udział w zajęciach, a także została Autorką artykułu, Maria Janus. Pozostałe dwie Autorki zamieszczonych w monografii wypowiedzi to zaproszone do współpracy niedawne absolwentki teatrologii, współtworzące łódzkie środowisko teatralne: Anna Maria Dolińska (doktorantka KDiT i ówczesna sekretarz – a obecna kierownik literacki Teatru Powszechnego w Łodzi) oraz Anna Perek (aktorka, reżyserka i animatorka ruchu teatrów offowych w Polsce).

W wyniku niefortunnego splotu okoliczności i kapryśności ludzkich losów, wydanie tej książki opóźniło się o kilka lat. W tym czasie zmienił się obraz i przebieg łódzkich festiwali teatralnych. Powstały też nowe definicje i sposoby interpretowania festiwalu jako przestrzeni wytwarzania praktyk artystycznych; rozwinęła się refleksja nad festiwalizacją kultury współczesnej. Stanęliśmy przed pytaniem: Próbować aktualizować szkice dotyczące łódzkich festiwali teatralnych do stanu obecnego? A może zachować artykuły w formie – i kontekstach – w jakich istniały wtedy, gdy zostały napisane? Ryzykując niepełność dokonanych w tekstach rozstrzygnięć, zdecydowaliśmy się jednak – kierując się potrzebą pozostawania w prawdzie wobec własnych doświadczeń – zachować pierwotny kształt wypowiedzi, a rok 2016 jako granicę relacjonowanych wydarzeń. Dzisiaj te szkice napisane zostałyby inaczej, lecz tylko w przedstawionej postaci oddają autentyczność tamtego spotkania. Książka stanowi bowiem nie tylko próbę opisu łódzkich festiwali teatralnych (próbę niepodjętą wcześniej w formie publikacji monograficznej), ale jest też świadectwem przeżyć, opinii, sporów uczestniczek/uczestników tych festiwali, często jednocześnie ich recenzentek/recenzentów, także współtwórczyni/współtwórców, a zawsze – ich wiernej publiczności. Cechą stylu wielu zamieszczonych tu szkiców jest emocjonalny ton wypowiedzi, właściwe kondycji młodych ludzi krytyczne czy osobiste odniesienie do opisywanych zjawisk. Uznaliśmy to za walor, a nie wadę naszej książki; także za próbę wskrzeszenia rytmu ówczesnego życia teatralnego, które z dzisiejszej, pandemicznej perspektywy budzi prawdziwą nostalgię.

Większość spośród zamieszczonych w książce tekstów, w trakcie pracy nad nimi, znacznie się poszerzyła wobec swoich pierwotnych wersji, czyli prac zaliczeniowych, dokumentujących ukończenie warsztatu. W rezultacie – ich charakter odbiegł od tradycyjnej formy studenckich esejów, zyskując właściwości artykułów naukowych lub publicystyczno-naukowych. Jednak podstawowym celem zebranych tu diagnoz łódzkich festiwali teatralnych zawsze była próba uchwycenia ich obrazu, nie zaś ich wszechstronne opisanie czy też analiza funkcjonowania w wybranych aspektach, np. rozwoju i percepcji sztuk performatywnych, przestrzeni działań krytycznych, zabiegów marketingowych itp.

W czasie zajęć warsztatowych prowadziliśmy dyskusje nad kilkunastoma, w naszym przekonaniu najważniejszymi, spośród kilkudziesięciu łódzkich festiwali teatralnych, co znalazło odzwierciedlenie w spisie treści tej książki. Kryterium wyboru interesującego nas wydarzenia stanowił zazwyczaj bezpośredni w nim udział Autorów/Autorek, ale też znaczenie festiwalu dla rozwoju łódzkiej kultury, jego osadzenie w przestrzeni Miasta i transformacyjna moc, z jaką wpływał na swoich uczestników. Niestety, rzeczywistość ostatnich kilkunastu miesięcy spowodowała, że – choć był planowany i przygotowywany – ostatecznie nie znalazł się tu artykuł poświęcony Łódzkiemu Spotkaniu Teatralnym, najstarszemu

łódzkiemu festiwalowi teatralnemu. Symbolicznym odniesieniem do losów ŁST stała się w książce krótka wypowiedź animatorki festiwalu pt. Spotkania, stworzonego przez nowo powołaną Fundację ŁST w roku 2010, po upadku – w ich dotychczasowej formie – legendarnych spotkań polskiej alternatywy. Festiwal Spotkania przez trzy lata starał się kontynuować idee ŁST we współpracy z polskimi teatrami offowymi, przede wszystkim z Teatrem Ósmego Dnia i Teatrem Węgałty. Zabrakło także w książce refleksji poświęconej festiwalowi, którego koncepcja i program zrodziły się na łódzkiej teatrologii w 1995 roku i który przez szereg lat był współkreowany przez środowisko studenckie i naukowe UŁ. Tym festiwalem jest Międzynarodowe Biennale – Spotkania Teatralne „Terapia i Teatr”. Uznaliśmy wspólnie, że Biennale zostało już w Katedrze Dramatu i Teatru UŁ wielokrotnie opisane. Jeśli zaś wierzyć w siłę kulturotwórczego oddziaływania instytucji festiwalu – jej zdolność do wyznaczania norm i zachowań społecznych – to za swoisty wyraz naszej trwającej ćwierć wieku refleksji nad teatrem osób z niepełnosprawnościami chcielibyśmy uznać powstanie w Teatrze Powszechnym w Łodzi, pierwszego w Polsce, *Teatru dla osób niewidomych i słabo widzących*, który opisuje w książce nasza absolwentka. Stąd obecność w tomie poświęconym festiwalom wypowiedzi na temat tego zjawiska – ciągle odosobnionego w polskim teatrze.

Z czasem zmieniły się nie tylko losy łódzkich festiwali, lecz także indywidualne losy Auterek/Autorów zebranych w tej książce tekstów. Znaczna część grupy warsztatowej na stałe związała się z teatrem bądź jest na najlepszej drodze do umacniania takich więzi. Ówczesne studentki i studenci często pełnią dziś funkcje animatorek/animatorów łódzkiego życia teatralnego; podejmują się jego współtworzenia, organizacji lub krytyki; niektórzy wybrali drogę naukową. Dla wszystkich teatr pozostanie – jak w tekstach sprzed kilku lat – wyzwalającym poczucie wspólnoty świętem, którego szczególnie intensywnie pozwala doświadczyć czas festiwalu.

Irena Jajte-Lewkowicz